

DOI:10.35774/app2024.01.117
УДК 343.163

Марина Стефанчук,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри юстиції Навчально-
наукового інституту права Київського
національного університету імені Тараса
Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6239-9091>

ПРЕДСТАВНИЦЬКА ФУНКЦІЯ ПРОКУРАТУРИ: АКТУАЛЬНИЙ КОНЦЕПТ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

У статті здійснено розвідку тенденцій розвитку актуального концепту судової практики щодо представницької функції прокуратури в Україні.

Констатовано, що представницькій функції прокуратури в умовах актуальної законодавчої регламентації характерна певна правова невизначеність та наявність дефектів такої регламентації, що зумовлює формування практичного розуміння суті та механізму реалізації цієї функції крізь призму правових позицій уповноважених суб'єктів правозастосування, переважно прокурорів та суддів.

Встановлено, що практика застосування законодавства щодо визначення об'єкта прокурорського представництва, виключних випадків такого представництва є динамічною та варіативною, що зумовлює потребу в її постійному моніторингові та правовому аналізі, щоб ідентифікувати тенденції її розвитку щодо представницької функції прокуратури.

Виокремлено сучасні тенденції розвитку актуального концепту представницької функції прокуратури крізь призму судової практики: відсутність одноманітного розуміння категорії «інтереси держави» як об'єкта прокурорського представництва; визнання розширеного тлумачення випадків (підстав) для представництва прокурором інтересів держави в суді таким, що не відповідає принципу змагальності, який є однією із засад правосуддя; визнання обов'язковою умовою участі прокурора в судовому процесі обґрунтування ним підстав для звернення до суду із запровадженням судового стандарту доведення прокурором бездіяльності компетентного органу щодо захисту інтересів держави; формування полярних судових концепцій виключності прокурорського представництва.

Ключові слова: прокуратура, функції прокуратури, представництво прокурором інтересів держави в суді, прокурор, інтерес держави, судова практика, тенденції розвитку.

Stefanchuk M.

Representative function of the prosecutor's office: the current concept of court practice

The article analyzes the trends in the development of the current concept of judicial practice regarding the representative function of the Public Prosecutor's Office in Ukraine.

It is stated that the representative function of the Public Prosecutor's Office under the current legislative regulation is characterized by certain legal uncertainty and defects in such regulation, which leads to the formation of a practical understanding of the essence and mechanism of implementation of this function through the prism of legal positions of authorized law enforcement entities, mainly prosecutors and judges.

It is established that the practice of applying the legislation on determining the object of prosecutorial representation and exceptional cases of such representation is dynamic and variable, and this necessitates its constant monitoring and legal analysis to identify trends in its development regarding the representative function of the Public Prosecutor's Office.

The author highlights the current trends in the development of the current concept of the prosecutor's representative function through the prism of case law: the lack of a uniform understanding of the category «interests of the State» as an object of prosecutorial representation; recognition of the expanded interpretation of cases (grounds) for the prosecutor's representation of the State's interests in court as inconsistent with the principle of adversarial proceedings, which is one of the principles of justice; recognition of the mandatory condition for the prosecutor's participation in the trial that he or she must substantiate the grounds for going to court with the introduction of a judicial standard for the prosecutor to prove inaction by the competent authority in protecting the interests of the state; formation of polar judicial concepts of the exclusivity of prosecutorial representation.

© Марина Стефанчук, 2024

Keywords: *Public Prosecutor's Office, prosecutor, functions of the Public Prosecutor's Office, prosecutor's representation of the State's interests in court, State's interest, court practice, development trends.*

Постановка проблеми. За умов правової невизначеності, властивій представницькій функції прокуратури в Україні, як на рівні її нормативної регламентації [1], так і на рівні забезпечення належних гарантій її реалізації, практичне розуміння суті та механізму реалізації цієї функції формується крізь призму правових позицій уповноважених суб'єктів правозастосування, переважно прокурорів та суддів. У цьому контексті видається своєчасним та затребуваним виокремлення такого стратегічного напрямку розвитку прокуратури в частині удосконалення реалізації конституційних функцій, зокрема – представницької, який полягає в уніфікації прокурорської та судової практики [2]. Водночас погляди правників щодо особливостей представництва прокурором інтересів держави в суді різняться. Представники системи прокуратури характеризують цю функцію як «останню надію», оскільки для захисту інтересів держави прокурор повинен довести, що більше вже нема кому ефективно захистити інтереси держави в суді [3]. Однак судова практика є більш варіативною та динамічною, що зумовлює потребу в її постійному моніторингові та правовому аналізі, щоб ідентифікувати тенденції її розвитку щодо представницької функції прокуратури, з огляду на те, що остаточно об'єкт прокурорського представництва, розуміння виключності випадків для такого представництва, в умовах актуальної законодавчої регламентації цієї функції прокуратури в Україні, визначаються саме судовою практикою, що періодично зазнає змін, формуючи актуальний концепт та тенденції діяльності прокурорів щодо реалізації цієї функції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості реалізації прокуратурою України представницької функції неодноразово ставала предметом наукових дискусій багатьох науковців, зокрема: О. В. Анпілогова, В. М. Бевзенка, С. О. Белікової, М. М. Говорухи, А. В. Губської, К. А. Гузе, А. В. Гусарової, К. В. Гусарова, О. В. Драган, Т. О. Дунаса, О. Г. Кучера, О. П. Натрус, Н. С. Наулік, Л. С. Нецької, Ю. Є. Полянського, М. В. Руденко, М. М. Руденка, О. Р. Севрук, Ю. А. Турлової, О. Таможні та ін.

Зазначені вчені зробили вагомий внесок у формування наукових засад реалізації прокуратурою представницької функції. Водночас динамічні зміни та неоднорідність практики застосування законодавства щодо реалізації прокуратурою цієї функції потребують перманентного наукового дискурсу та правового аналізу судової практики для виокремлення тенденцій її розвитку щодо формування актуального концепту представницької функції прокуратури, що визначає мету цієї статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із закріпленим на конституційному рівні формулюванням назви досліджуваної функції прокуратури, об'єктом прокурорського представництва є інтерес держави, що зумовлює потребу в чіткому розумінні цієї правової категорії для забезпечення передумов належної реалізації прокурором цієї функції прокуратури. Однак сьогодні об'єкт реалізації прокуратурою функції представництва інтересів у суді характеризується правовою невизначеністю, оскільки ні в Законі України «Про прокуратуру», ні в процесуальному законодавстві України не надано визначення поняття «інтереси держави», зокрема для цілей судочинства різних спеціалізацій. Ба більше, Конституційний Суд України (далі – КСУ), одним із завдань якого під час здійснення офіційного тлумачення Конституції та законів України, є усунення правової невизначеності в застосуванні правових норм уповноваженими суб'єктами, в мотивувальній частині Рішення від 8 квітня 1999 р. № 3-рп/99 (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді) зазначив, що «інтереси держави» є оціночним поняттям [4]. Незважаючи на це, в практиці застосування законодавства у сфері реалізації прокуратурою функції представництва інтересів держави в суді, зазначене Рішення КСУ є чи не одним із основних нормативних орієнтирів у розумінні категорії «інтерес держави» як об'єкта такого представництва.

Отже, згідно з правовою позицією КСУ щодо поняття «інтерес держави», викладеною ним в абз. 4 п. 4 мотивувальної частини Рішення від 8 квітня 1999 року № 3-рп/99 (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді), державні інтереси закріплюються як нормами Конституції, так і нормами інших правових актів. Інтереси держави відрізняються від інтересів інших учасників суспільних відносин. В основі перших завжди є потреба у здійсненні загальнодержавних (політичних, економічних, соціальних та інших) дій, програм, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності, державного кордону, гарантування державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, охорону землі як національного багатства, захист прав усіх суб'єктів права власності та господарювання тощо. Інтереси держави можуть збігатися повністю, частково або не збігатися зовсім з інтересами державних органів, державних підприємств та організацій чи з інтересами господарських

товариств з часткою державної власності у статутному фонді. Проте держава може вбачати свої інтереси не тільки в їхній діяльності, а й у діяльності приватних підприємств, товариств [4].

Незважаючи на те, що в науковій юридичній літературі вважають, що таке рішення КСУ на сьогодні вже дещо застаріле, оскільки воно «... об'єктивно не враховує зміни, що були внесені до Конституції України та положення нового Закону України «Про прокуратуру»; крім того, воно було винесено у контексті офіційного тлумачення саме Арбітражного процесуального кодексу України, який уже втратив чинність» [5], у правових позиціях Верховного Суду зазначається про те, що «... наведене КСУ розуміння поняття «інтереси держави» має самостійне значення і може застосовуватися для тлумачення цього ж поняття, вжитого у ст. 131-1 Конституції України та ст. 23 Закону України «Про прокуратуру»» [6], з останнім, на нашу думку, варто погодитись.

Із внесенням змін до назви конституційної функції прокуратури Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII [7], визначальним елементом складу об'єкта прокурорського представництва стали так звані «виключні випадки» представництва прокурором інтересів держави в суді. У законодавстві відсутнє як визначення цієї оціночної правової категорії, так і перелік таких випадків: орієнтовний чи вичерпний. Така правова невизначеність провокує проблеми у практиці правозастосування, які є предметом наукових досліджень [8; 9], результати яких дають можливість виокремити концептуальні підходи до розуміння функції прокуратури з представництва інтересів держави в суді, згідно з якими прокурорське представництво пропонується розглядати як: (1) виняток із загального правила про захист інтересів держави уповноваженими органами, коли прокурор субсидіарно захищає інтереси держави, тобто у разі коли ці інтереси не захистили уповноважені органи, що бездіяли чи неналежно (неповно) здійснили такий захист, або коли відповідний уповноважений орган у державі відсутній; (2) конституційно регламентовану діяльність прокуратури поза межами кримінальної юстиції, яка за своєю правовою природою є винятком із загального правила, за яким органи прокуратури традиційно розглядаються як органи державної влади, які від імені суспільства і в його інтересах забезпечують застосування права там, де за порушення закону передбачена кримінальна санкція.

На наш погляд, спосіб конституційного визначення виключних випадків реалізації прокуратурою функції представництва інтересів держави в суді свідчить про те, що законодавець не має наміру обмежити їхнє законодавче закріплення межами конкретного спеціального закону і не виключає можливості їх закріплення у нормах інших законів, що видається таким, що відповідає потребам сьогодення, оскільки перелік таких випадків не може бути визначений заздалегідь, а має визначатися ситуативно, відповідно до потребуючих захисту інтересів у конкретний історичний період. Зрештою питання про виключність конкретного випадку вирішується судом у процесі підтвердження наявності у прокурора підстав для здійснення представництва інтересів держави в суді.

З цього приводу слід вказати на правову позицію Верховного Суду щодо виключних випадків представництва прокурором інтересів держави в суді, викладену в постанові від 25 квітня 2018 року у справі № 806/1000/17 (адміністративне провадження №К/9901/2564/17). У цій постанові Верховний Суд зазначив, що розширене тлумачення випадків (підстав) для представництва прокурором інтересів держави в суді не відповідає принципу змагальності, який є однією із засад правосуддя. Згідно з положеннями п. 3 ч. 1 ст 131-1 Конституції України спеціальним законом, у якому визначені виключні випадки та порядок представництва прокурором інтересів держави в суді, є Закон України «Про прокуратуру», відповідно до ч. 3 ст. 23 якого такими виключними випадками, за яких прокурор може здійснювати представництво інтересів держави в суді, є порушення або загроза порушення інтересів держави. Крім того, Верховний Суд висловився з приводу розуміння обсягу «інтересів держави» як об'єктів прокурорського представництва, вказавши, що «інтереси держави» охоплюють широке і водночас чітко не визначене коло законних інтересів, які не піддаються точній класифікації, а тому їх наявність повинна бути предметом самостійної оцінки суду в кожному випадку звернення прокурора з позовом. Зауважено, що надмірна формалізація «інтересів держави», особливо у сфері публічних правовідносин, може призвести до необґрунтованого обмеження повноважень прокурора на захист суспільно значущих інтересів там, де це дійсно потрібно [10].

Ще одна правова позиція Верховного Суду сформована щодо особливостей прокурорського представництва в аспекті захисту прав та свобод місцевого самоврядування, згідно з якою інтереси держави полягають не тільки у захисті прав державних органів влади чи тих, які належать до їхньої компетенції, а також захисті прав та свобод місцевого самоврядування, яке не має загальнодержавного характеру, але спрямоване на виконання функцій держави на конкретній території та реалізуються у визначеному законом

порядку та способі, який належить до їх відання, зважаючи на що органи місцевого самоврядування є рівними за статусом носіями державної влади, як і державні органи [11].

З приводу судового тлумачення законодавчих підстав реалізації прокуратурою функції представництва інтересів держави в суді привертає увагу Ухвала Верховного Суду від 19 липня 2018 р. у справі № 822/1169/17, в якій він зазначив про те, що участь прокурора в судовому процесі стає можливою за умови обґрунтування підстав для звернення до суду, а саме: нездійснення або неналежного здійснення захисту інтересів держави у спірних правовідносинах органом державної влади, органом місцевого самоврядування чи іншим суб'єктом владних повноважень, до компетенції якого належать відповідні повноваження або підтвердження відсутності такого органу. Водночас «не здійснення захисту» виявляється в усвідомленій пасивній поведінці уповноваженого суб'єкта владних повноважень – він усвідомлює порушення інтересів держави, має відповідні повноваження для їхнього захисту, але всупереч цим інтересам за захистом до суду не звертається. «Здійснення захисту неналежним чином» виявляється в активній поведінці (сукупності дій та рішень), спрямованій на захист інтересів держави, але яка є неналежною. «Неналежність» захисту може бути оцінена з огляду на встановлений порядок захисту інтересів держави, який охоплює досудове з'ясування обставин порушення інтересів держави, обрання способу їхнього захисту та ефективне здійснення процесуальних прав позивача [12].

Заслуговує на увагу правова позиція, сформована Великою Палатою Верховного Суду з приводу особливостей доведення прокурором бездіяльності компетентного органу щодо захисту інтересів держави. Вирішуючи таку виключну правову проблему, Великою Палатою Верховного Суду сформовано правову позицію, визначальними елементами якої є такі: 1) бездіяльність компетентного органу (нездійснення захисту інтересів держави) означає, що компетентний орган знав або мав знати про порушення інтересів держави, мав повноваження для захисту, але не звертався до суду з відповідним позовом у розумний строк; 2) прокурор, звертаючись до суду з позовом, повинен обґрунтувати та довести бездіяльність компетентного органу; 3) звертаючись до відповідного компетентного органу до подання позову в порядку, передбаченому ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», прокурор фактично надає йому можливість відреагувати на стверджуване порушення інтересів держави, зокрема через призначення перевірки фактів порушення законодавства, виявлених прокурором, вчинення дій для виправлення ситуації, а саме: подання позову або аргументованого повідомлення прокурора про відсутність такого порушення; 4) невжиття компетентним органом жодних заходів протягом розумного строку після того, як цьому органу стало відомо або має стати відомо про можливе порушення інтересів держави, має кваліфікуватися як бездіяльність відповідного органу. Розумність строку визначається судом з урахуванням того, чи потребували інтереси держави невідкладного захисту (зокрема, через закінчення перебігу позовної давності чи можливість подальшого відчуження майна, яке незаконно вибуло із власності держави), а також таких чинників, як: значимість порушення інтересів держави, можливість настання невідворотних негативних наслідків через бездіяльність компетентного органу, наявність об'єктивних причин, що перешкоджали такому зверненню, тощо; 5) прокурору достатньо дотриматися порядку, передбаченого ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», і якщо компетентний орган протягом розумного строку після отримання повідомлення самостійно не звернувся до суду з позовом в інтересах держави, то це є достатнім аргументом для підтвердження судом підстав для представництва. Якщо прокурору відомі причини такого незвернення, він обов'язково повинен зазначити їх в обґрунтуванні підстав для представництва, яке міститься в позові. Але якщо з відповіді зазначеного органу на звернення прокурора такі причини з'ясувати неможливо чи такої відповіді взагалі не отримано, то це не є підставою вважати звернення прокурора необґрунтованим [13].

У такому контексті потрібно зауважити, що в науковій юридичній літературі зазначається про те, що «неналежне здійснення органом державної влади чи органом місцевого самоврядування захисту інтересів держави» не може виступати підставою для представництва прокурором інтересів у суді, оскільки контроль за належним здійсненням суб'єктом владних повноважень своїх функцій насамперед покладається на органи вищого рівня та їхнє керівництво, а не на прокуратуру [14, с. 70]. Така наукова позиція віднаходить підтримку та подальший розвиток у науковому баченні, за яким словосполучення «неналежним чином здійснюють» як одна з підстав реалізації прокурором функції представництва інтересів держави, має оціночний характер та радше свідчить про контрольний характер прокурорського представництва за такої підстави, а не субсидіарний, через що пропонується виключити таку підставу прокурорського представництва [15, с. 80]. Вважаємо такі пропозиції виправданими, зокрема в аспекті формування більшої правової визначеності цієї функції прокуратури.

Привертає також увагу правова позиція Верховного Суду щодо концептуальної можливості реалізації прокурором представницької функції в адміністративних судах з метою захисту інтересів держави в особі територіальної громади, яка містить такі концептуальні складові: 1) прокурор, звертаючись до суду з метою захисту інтересів держави, що охоплюють собою й інтереси певної територіальної громади, фактично діє в інтересах держави; оскільки відсутні чіткі критерії визначення поняття інтереси держави, яке є оціночним, суди під час розгляду кожної конкретної справи повинні встановлювати наявність / відсутність інтересів держави та необхідність їхнього захисту у судовому порядку; 2) прокурор має право самостійно звертатися до адміністративного суду із позовом у разі відсутності органу, який має повноваження на звернення до суду з таким самим позовом; 3) передбачене законами загальне повноваження державного органу на звернення до суду або можливість бути позивачем чи відповідачем у справі (як от у Кабінету Міністрів України), не свідчить про право такого органу на звернення з адміністративним позовом в конкретних правовідносинах, оскільки Законом має бути прямо визначено, у яких випадках та який орган може / повинен звернутися до суду; 4) якщо адміністративні суди доходять висновку про відсутність у прокурора права на звернення з позовом до суду в інтересах держави з підстави наявності органу, що має повноваження на звернення з таким позовом до суду, суди повинні чітко вказати, до компетенції якого саме органу належить повноваження на звернення до суду та яким Законом це право передбачено [16].

Примітно, що з приводу цієї правової позиції висловлено декілька окремих думок суддів Верховного Суду, які стосувались зміни концепції розуміння прокурорського представництва в адміністративних судах, зокрема:

– думка про те, що запропонований Судовою палатою підхід у цій справі засвідчує тенденцію до повернення «загального нагляду» прокуратури, оскільки, надаючи право прокурору звертатися до адміністративного суду в інтересах держави, за умови наявності органів виконавчої влади з такими повноваженнями, є підстави констатувати фрагменти повернення до ідеї «загального нагляду» прокуратури, хоча й не сутнісного, проте ідейного. У цьому документі окреслені негативні наслідки такої активності прокурора (за наявності органів виконавчої влади, до повноважень яких належать такі правомочності): дублювання функцій державних органів, невідповідність принципу змагальності, поставлення під сумнів принципу юридичної визначеності, що потенційно матимуть місце за умови визнання Верховним Судом права прокурора звертатися до адміністративного суду в інтересах держави у безконтрольно широкому переліку випадків (п. 2) [17];

– думка про те, що «... звернення до суду прокурора на захист інтересів держави не у виключних випадках, а як правило, має ознаки втручання прокурора у сферу виконавчої влади, навіть попри те, що органи державної виконавчої влади часто самі звертаються до прокурора по допомогу, пріоритет та ініціатива у захисті інтересів держави повинна належати саме їм» [18], водночас «... правовий порядок не повинен допускати ситуацій, коли інтереси держави порушено, а компетентний державний орган, який їх репрезентує, не має можливості захистити їх в судовому порядку самостійно і повинен вдаватися до «послуг» прокурора» [18];

– думка про те, що прокуратура за Конституцією не є виразником інтересів держави, її основне завдання не полягає у захисті цих інтересів, тому прокурор не має монопольних, виключних прав на звернення до суду з позовом на захист інтересів держави, оскільки таке право мають усі центральні органи виконавчої влади та Кабінет Міністрів України, отже саме вони і повинні звертатися до суду як позивачі (п. 77). Суть виключності випадків звернення до суду прокурора полягає, згідно з цією позицією, у встановленні винятку із загального правила про неможливість прокурора представляти інтереси держави в суді, оскільки за загальним правилом – представництво інтересів держави загалом, зокрема в суді, є постійним завданням відповідних органів виконавчої влади, а тому «... щоб прокурор міг розпочати захист інтересів держави в суді уся система органів виконавчої влади повинна «не спрацювати»» (п. 82-86) [19].

Відсутність одноманітності у висвітлених вище правових позиція щодо представницької функції прокуратури, на нашу думку, частково зумовлена, зокрема, Рішенням КСУ у справі за конституційною скаргою акціонерного товариства «Запорізький завод феросплавів» щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення пункту 13 частини першої статті 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», в якому судом конституційної юрисдикції констатовано неможливість дублювання функцій прокуратури іншими державними органами, оскільки протилежне могло б призвести до зміни конституційного визначеного механізму здійснення державної влади її окремими органами або вплинути на обсяг їхніх конституційних повноважень [20]. Саме таку правову позицію сформував КСУ, визнавши неконституційними положення п. 13 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне

бюро України», згідно з якими Національному антикорупційному бюро України надавалось право за наявності підстав, передбачених законом, подавати до суду позови про визнання недійсними угод у порядку, встановленому законодавством України. На наш погляд, цією правовою позицією КСУ намітив новий вектор концептуального розвитку представницької функції прокуратури, а саме – монополізація повноважень прокурора на представництво інтересів держави в суді, відійшовши від сформованого та усталеного концепту субсидіарності такого представництва, що дає підстави з певною вірогідністю висувати про те, що КСУ у досліджуваній правовій позиції розглядає представництво прокурором інтересів держави в суді як загальне правило, а не як виняток із загального правила, за яким таке представництво здійснюють уповноважені державні органи, реалізуючи надані їм повноваження, у т. ч. – право на звернення до суду.

Висновки. Вищевикладене дає підстави виокремити тенденції розвитку актуального концепту представницької функції прокуратури крізь призму судової практики:

– відсутність одноманітного розуміння категорії «інтереси держави» як об'єкта прокурорського представництва із одночасним виокремленням «сигнальних прапорців» щодо такого: 1) інтереси держави не піддаються точній класифікації, а тому їх наявність повинна бути предметом самостійної оцінки суду у кожному випадку звернення прокурора з позовом; 2) надмірна формалізація «інтересів держави», особливо у сфері публічних правовідносин, може призвести до необґрунтованого обмеження повноважень прокурора на захист суспільно значущих інтересів; 3) інтереси держави полягають не тільки у захисті прав державних органів влади чи тих, які належать до їхньої компетенції, а також захисті прав та свобод місцевого самоврядування;

– визнання розширеного тлумачення випадків (підстав) для представництва прокурором інтересів держави в суді таким, що не відповідає принципу змагальності, який є однією із засад правосуддя. Зведення таких випадків виключно до випадків, передбачених у ч. 3 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру»: порушення або загрози порушення інтересів держави;

– визнання обов'язковою умовою участі прокурора в судовому процесі – обґрунтування підстав для звернення до суду, а саме: нездійснення або неналежне здійснення захисту інтересів держави у спірних правовідносинах органом державної влади, органом місцевого самоврядування чи іншим суб'єктом владних повноважень, до компетенції якого належить відповідні повноваження, або підтвердження відсутності такого органу; запровадження судового стандарту доведення прокурором бездіяльності компетентного органу щодо захисту інтересів держави;

– формування полярних судових концепцій виключності прокурорського представництва: 1) прокурорське представництво є винятком із загального правила, згідно з яким таке представництво, передусім, мають здійснювати уповноважені суб'єкти владних повноважень із тенденцією до формування правового порядку, який не повинен допускати ситуацій, коли інтереси держави порушено, а компетентний державний орган, який їх репрезентує, не має можливості захистити їх у судовому порядку самостійно і повинен вдаватися до «послуг» прокурора; 2) монополізація повноважень прокурора на представництво інтересів держави в суді, що створює передумови для можливості розгляду представництва прокурором інтересів держави як загального правила, а не як винятку із загального правила, за яким таке представництво здійснюють уповноважені державні органи, реалізуючи надані їм повноваження.

Список використаних джерел

1. Стефанчук М. М. Представницька функція прокуратури: дефекти законодавства. Вісник кримінального судочинства. 2019. № 3. С. 164–175.
2. Стратегія розвитку прокуратури на 2021–2023 роки, затверджена Наказом Генерального прокурора від 16 жовтня 2020 року № 489. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0489905-20?find=1&text=представництв#w1_1 (дата звернення: 08.02.2024).
3. Прокурори на захисті державних інтересів. Розповідаємо про роботу у сфері представництва інтересів держави в суді. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/prokurori-na-zaxisti-derzavnix-interesiv-rozprovidajemo-pro-robotu-u-sferi-predstavnictva-interesiv-derzavi-v-sudi> (дата звернення: 08.02.2024).
4. У справі за конституційним поданням Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 2 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді): Рішення Конституційного Суду України від 8 квітня 1999 року № 3-рп/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-99#Text> (дата звернення: 08.02.2024).

5. Берназюк Я. Особливості представництва прокурором інтересів держави в суді: нове законодавство та актуальні підходи Верховного Суду. URL: <https://www.supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/941986/> (дата звернення: 08.02.2024).
6. Постанова Верховного Суду від 15 травня 2019 року у справі № 911/1497/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81880166> (дата звернення: 08.02.2024).
7. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text> (дата звернення: 08.02.2024).
8. Нецька Л. Перспективи законодавчого вдосконалення представницької функції прокуратури: погляд науковця. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2017. № 4. С. 152–160.
9. Стефанчук М. М. Категорія «виключні випадки» в контексті реалізації прокуратурою України функції представництва. Вісник Національної академії прокуратури України. 2016. № 4. С. 36–42.
10. Постанова Верховного Суду від 25 квітня 2018 року. Справа №806/1000/17 (адміністративне провадження №К/9901/2564/17). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73763984> (дата звернення: 08.02.2024).
11. Постанова Верховного Суду від 8 лютого 2019 року. Справа № 915/20/18 (адміністративне провадження № К/9901/2564/17). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73763984> (дата звернення: 08.02.2024).
12. Ухвала Верховного Суду від 19 липня 2018 року. Справа № 822/1169/17 (адміністративне провадження № К/9901/48834/18). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75424056> (дата звернення: 08.02.2024).
13. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26.05.2020 у справі № 912/2385/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90458902> (дата звернення: 08.02.2024).
14. Руденко М. Представництво прокурором інтересів держави в суді у контексті оновленого Господарського процесуального, Цивільного процесуального кодексів та Кодексу адміністративного судочинства (вступ з теоретичних, правових і практичних питань). Вісник прокуратури. 2018. № 3. С. 64–71.
15. Гузе К. Неналежне здійснення суб'єктом владних повноважень захисту інтересів держави як підстава реалізації прокурором функції представництва в суді: теоретико-прикладний аспект. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 4. С. 78–81.
16. Постанова Верховного Суду від 29 листопада 2022 року у справі № 240/401/1 (провадження № К/9901/48257/21). URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/2022_12_12_240_401_1 (дата звернення: 08.02.24).
17. Окрема думка судді Верховного Суду у складі Касаційного адміністративного суду Стеценка С. Г. на постанову Верховного Суду у складі Судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду від 29 листопада 2020 р. у справі № 240/401/19 (адміністративне провадження № К/9901/48257/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107706485> (дата звернення: 08.02.24).
18. Окрема думка судді Верховного Суду у складі Касаційного адміністративного суду Рибачука А. І. на постанову Верховного Суду у складі Судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду від 29 листопада 2020 р. у справі № 240/401/19 (адміністративне провадження № К/9901/48257/21). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107632131> (дата звернення: 08.02.24).
19. Окрема думка судді Верховного Суду у складі Касаційного адміністративного суду Кравчука В. М. на постанову Верховного Суду у складі Судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду від 29 листопада 2020 р. у справі № 240/401/19 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107656553> (дата звернення: 08.02.24).
20. У справі за конституційною скаргою акціонерного товариства «Запорізький завод феросплавів» щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення пункту 13 частини першої статті 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України»: Рішення Конституційного Суду України від 6 червня 2019 р. № 4-п(II)/2019. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_p2_2019.pdf (дата звернення: 08.02.2024).

References

1. Stefanchuk, M. M. (2019). Predstavnytska funktsiia prokuratury: defekty zakonodavstva [Representative Function of the Public Prosecutor's Office: Defects of Legislation]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva - Herald of criminal justice*, 3, 164-175 [in Ukrainian]

2. *Stratehiia rozvytku prokuratury na 2021-2023 roky, zatverdzhena Nakazom Heneralnoho prokurora vid 16 zhovtnia 2020 roku № 489 [Strategy for the Development of the Public Prosecutor's Office for 2021–2023, approved by Order of the Prosecutor General dated October 16, 2020, No 489].* Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0489905-20?find=1&text=представництв#w1_1 [in Ukrainian]
3. *Prokurory na zakhysti derzhavnykh interesiv. Rozpovidaiemo pro robotu u sferi predstavnytstva interesiv derzhavy v sudi [Prosecutors protecting the state's interests. We talk about our work in representing the state in court].* Retrieved from <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/prokurori-na-zaxisti-derzavnix-interesiv-rozpovidajemo-pro-robotu-u-sferi-predstavnytstva-interesiv-derzavi-v-sudi> [in Ukrainian]
4. *U spravi za konstytutsiinym podanniam Vyschoho arbitrazhnogo sudu Ukrainy ta Heneralnoi prokuratury Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhen statti 2 Arbitrazhnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy (sprava pro predstavnytstvo prokuraturoiu Ukrainy interesiv derzhavy v arbitrazhnomu sudi) [In the case on the constitutional petition of the Higher Arbitration Court of Ukraine and the Prosecutor General's Office of Ukraine regarding the official interpretation of Article 2 of the Arbitration Procedure Code of Ukraine (case on representation of the state's interests in arbitration by the Prosecutor's Office of Ukraine)].* *Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 8 kvitnia 1999 roku № 3-rp/99 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated April 1999].* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-99#Text> [in Ukrainian]
5. *Bernaziuk, Ya. Osoblyvosti predstavnytstva prokurorom interesiv derzhavy v sudi: nove zakonodavstvo ta aktualni pidkhody Verkhovnoho Sudu [Peculiarities of the Prosecutor's Representation of the State's Interests in Court: New Legislation and Current Approaches of the Supreme Court].* Retrieved from <https://www.supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/941986/> [in Ukrainian]
6. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 15 travnia 2019 roku u spravi № 911/1497/18 [Resolution of the Supreme Court dated May 15, 2019, in case № 911/1497/18].* Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81880166> [in Ukrainian]
7. *Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo pravosuddia): Zakon Ukrainy vid 2 chervnia 2016 roku № 1401-VIII [On Amendments to the Constitution of Ukraine (regarding justice): Law of Ukraine dated June 2, 2016, № 1401-VIII].* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text> [in Ukrainian]
8. *Netska, L. (2017). Perspektyvy zakonodavchoho vdoskonalennia predstavnytstvoi funktsii prokuratury: pohliad naukovtsia [Prospects for Legislative Improvement of the Representative Function of the Prosecutor's Office: the View of the Scientist].* *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury – Scientific Bulletin of the National Academy of Public Prosecution of Ukraine, 4, 152-160* [in Ukrainian]
9. *Stefanchuk, M. M. (2016). Katehoriia «vykliuchni vypadky» v konteksti realizatsii prokuraturoiu Ukrainy funktsii predstavnytstva [«Exceptional cases» as a category in the context of implementation by the Prosecutor's Office of Ukraine function of representation].* *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy – Journal of the National Prosecution Academy of Ukraine, 4, 36-42* [in Ukrainian]
10. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 25 kvitnia 2018 roku. Sprava № 806/1000/17 (administratyvne provadzhennia №K/9901/2564/17) [Resolution of the Supreme Court dated April 25, 2018, in case № 806/1000/17].* Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73763984> [in Ukrainian].
11. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 8 liutoho 2019 roku. Sprava № 915/20/18 (administratyvne provadzhennia №K/9901/2564/17) [Resolution of the Supreme Court dated February 8, 2018, in case № 915/20/18].* Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73763984> (in Ukrainian).
12. *Ukhvala Verkhovnoho Sudu vid 19 lypnia 2018 roku. Sprava № 822/1169/17 (administratyvne provadzhennia № K/9901/48834/18) [Ruling of the Supreme Court dated July 19, 2018, in case No. 822/1169/17].* Retrieved from <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75424056> [in Ukrainian]
13. *Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 26.05.2020 u spravi № 912/2385/18 [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court dated May 26, 2020, in case No. 912/2385/18].* Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90458902> [in Ukrainian]
14. *Rudenko, M. (2018). Predstavnytstvo prokurorom interesiv derzhavy v sudi u konteksti onovlenoho Hospodarskoho protsesualnogo, Tsyvilnogo protsesualnogo kodeksiv ta Kodeksu administratyvnoho sudochynstva (vstup z teoretychnykh, pravovykh i praktychnykh pytan) [Representation of the State's Interests in Court by the Prosecutor in the Context of the Updated Commercial Procedure, Civil Procedure Codes, and the Code of Administrative Procedure (Introduction to Theoretical, Legal and Practical Issues)].* *Visnyk prokuratury – Bulletin of the Prosecutor's Office, 3, 64-71* [in Ukrainian]

15. Huze, K. (2020). Nenalezhne zdiisnennia subiekptom vladnykh povnovazhen zakhystu interesiv derzhavy yak pidstava realizatsii prokurorom funktsii predstavnytstva v sudi: teoretyko-prykladnyi aspekt [Incompetent exercise by the entity of power of protection of the interests of the state as a ground for realization of the representative]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Juridical scientific and electronic journal*, 4, 78-81 [in Ukrainian]
16. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 29 lystopada 2022 roku u spravi № 240/401/1 (provadzhennia № K/9901/48257/21) [Resolution of the Supreme Court dated November 29, 2022, in case № 240/401/1]*. Retrieved from https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/2022_12_12_240_401_1 [in Ukrainian]
17. *Okrema dumka suddi Verkhovnoho Sudu u skladi Kasatsiinoho administratyvnoho sudu Stetsenka S. H. na postanovu Verkhovnoho Sudu u skladi Sudovoi palaty z rozghliadu sprav shchodo zakhystu sotsialnykh prav Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 29 lystopada 2020 r. u spravi № 240/401/19 (administratyvne provadzhennia № K/9901/48257/21) [Dissenting opinion of Judge of the Supreme Court as part of the Administrative Court of Cassation Stetsenko S.G. on the decision of the Supreme Court as part of the Judicial Chamber for the Protection of Social Rights of the Administrative Court of Cassation dated November 29, 2020 in case No. 240/401/19]*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107706485> [in Ukrainian]
18. *Okrema dumka suddi Verkhovnoho Sudu u skladi Kasatsiinoho administratyvnoho sudu Rybachuka A. I. na postanovu Verkhovnoho Sudu u skladi Sudovoi palaty z rozghliadu sprav shchodo zakhystu sotsialnykh prav Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 29 lystopada 2020 r. u spravi № 240/401/19 (administratyvne provadzhennia № K/9901/48257/21) [Dissenting opinion of Judge of the Supreme Court within the Administrative Court of Cassation A. Rybachuk on the Resolution of the Supreme Court within the Judicial Chamber for the Protection of Social Rights of the Administrative Court of Cassation dated November 29, 2020 in case No. 240/401/19 (administrative proceedings No. K/9901/48257/21)]*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107632131> [in Ukrainian]
19. *Okrema dumka suddi Verkhovnoho Sudu u skladi Kasatsiinoho administratyvnoho sudu Kravchuka V. M. na postanovu Verkhovnoho Sudu u skladi Sudovoi palaty z rozghliadu sprav shchodo zakhystu sotsialnykh prav Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 29 lystopada 2020 r. u spravi № 240/401/19 [Dissenting opinion of Judge of the Supreme Court within the Administrative Court of Cassation Kravchuk V. M. on the Resolution of the Supreme Court within the Judicial Chamber for the Protection of Social Rights of the Administrative Court of Cassation dated November 29, 2020 in case No. 240/401/19]*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107656553> [in Ukrainian]
20. U spravi za konstytutsiinoiu skarhoiu aktsionernoho tovarystva «Zaporizkyi zavod ferosplaviv» shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhennia punktu 13 chastyny pershoi statti 17 Zakonu Ukrainy «Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy» [In the case of the constitutional complaint of the Zaporizhzhya Ferroalloy Plant Joint Stock Company regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the provisions of paragraph 13 of part one of Article 17 of the Law of Ukraine «On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine»]: *Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 6 chervnia 2019 r. № 4-r(II)/2019 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated June 6, 2019 No. 4-p(II)/2019]*. Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_p2_2019.pdf [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 18.02.2024 р.